

Traczewska-Białkowska, Zofia

Posiedzenie naukowe Zespołu Historii Geodezji

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 19/3, 613-614

1974

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

uznany za propagatora idei Lavoissiera w Polsce zamiast J. Jaśkiewicza, jak to wynika ze znanej publikacji W. Lepperta. Zresztą J. Jaśkiewicz był tylko kilka lat profesorem chemii na UJ (1783—1787), po nim wykłady te objął F. Scheidt. Podobnie jak F. Scheidt na UJ, J. Sniadecki w Wilnie był zwolennikiem teorii Lavoissiera, dlatego na pytanie Napoleona Bonaparte mógł odpowiedzieć, że uczy takiej samej chemii, jaka jest nauczana w Paryżu. Wielkim propagatorem teorii Lavoissiera we Francji był szeroko znany chemik A. F. Fourcroy, autor wielotomowego podręcznika chemii. F. Scheidt mógł czerpać nie tylko z tego źródła, mógł również posługiwać się oryginalnymi pracami Lavoissiera, które były u nas dostępne.

Profesor W. Hubicki wydrukował też studium *Pierwsze w Polsce wykłady teorii Lavoissiera w czasach Komisji Edukacji Narodowej* w monografii poświęconej Komisji Edukacji Narodowej na Lubelszczyźnie.

W ożywionej dyskusji zabierali głos niemal wszyscy uczestnicy posiedzenia. Na szczególną uwagę zasługuje wystąpienie prof. Z. Wojtaszka, który pisząc swój *Zarys historii katedr chemicznych UJ* uznał J. Jaśkiewicza za pierwszego krzewiciela teorii Lavoissiera w Polsce oraz wystąpienie geologa, dr B. Schillera, broniącego autorstwa J. Jaśkiewicza wydanej przez AGH *Metalurgii*.

Profesor Z. Wojtaszek pisze poza tym, że pierwszym, który pisał o potrzebie chemii na UJ, był A. Badurski (1776), podczas gdy prof. W. Hubicki wymienia A. Popławskiego (1775).

Studium prof. W. Hubickiego, rzetelne i przekonujące, zostało wszechstronnie udokumentowane i stanowi wzór, jak należy pisać prace historyczne z zakresu chemii.

Ignacy Stroński

POSIEDZENIE NAUKOWE ZESPOŁU HISTORII GEODEZJI

W dniu 28 stycznia 1974 r. odbyło się w Krakowie w gmachu Wydziału Geodezji Górniczej Akademii Górniczo-Hutniczej posiedzenie Zespołu Historii Geodezji. W części zebrania, przeznaczanej na referaty i dyskusję nad nimi, oprócz członków zespołu wzięli udział zaproszeni goście ze środowiska geologów i pracownicy naukowcy Wydziału Geodezji Górniczej AGH.

Na posiedzeniu przedstawione zostały dwa referaty: prof. Jerzego Gomoliszewskiego *Geodezja inżynierska w procesie budowy formy geometrycznej zabytkowych sklepień akustycznych na przykładzie badań czterech obiektów z XV—XVII wieku* i mgr inż. Reginy Tokarczyk *Miernictwo górnicze w świetle XVIII i XIX-wiecznych materiałów archiwalnych kopalni soli w Wieliczce*.

Profesor J. Gomoliszewski zapoznał słuchaczy z przedmiotem i metodą badań. Podał charakterystykę kształtu geometrycznego sklepień (powierzchnie II stopnia o różnych parametrach) badanych obiektów, tj. zamków w Pieskowej Skale i Wiśniczu, Kościoła Kamedułów na Bielanych w Krakowie i Groty Szeptów w Oliwie. Sklepienia te znane są z ciekawych efektów akustycznych. Na podstawie przeprowadzonych pomiarów i badań stwierdzono aproksymację rzeczywistych powierzchni w granicach 3—10 mm, co świadczy o bardzo precyzyjnym sposobie ich realizacji w procesie wznoszenia budowli. Pozwala to wnioskować o stosowaniu w owym czasie pomiarów geodezyjno-inżynierskich i to wysokiej dokładności. Dalsze prace w tym zakresie obejmą zamki w Niepołomicach i Lublinie.

Magister inż. Regina Tokarczyk przedstawiła dokumenty archiwalne, będące w posiadaniu Muzeum Żup Solnych w Wieliczce, jako cenny materiał do badań

zarówno nad historią techniki górniczej na ziemiach polskich, jak i historii polskiej geodezji. Źródła informacji stanowią przede wszystkim mapy i dokumenty pisane: rachunki, rozporządzenia, sprawozdania, dzienniki pomiarowe, inwentarze instrumentów. Referentka dokonała próby charakterystyki i klasyfikacji tych dokumentów oraz przekazała wiele wydobytych z nich wiadomości odnośnie do metod pomiaru, stosowanych jednostek miar, używanych narzędzi i nazwisk wykonawców.

W dyskusji nad referatem prof. J. Gomoliszewskiego poruszono sprawę metod pomiarowych, stosowanych przy badaniu kształtu sklepień i dokonano porównania i oceny metod: wcięcia przestrzennego, fotogrametrycznych i niwelacji. Padło również wiele uwag związanych z zagadnieniami akustyki. W podsumowaniu dyskusji podkreślono, iż interesujące badania prof. J. Gomoliszewskiego stanowią klasyczny przykład potrzeby działania wysoko kwalifikowanego w swej specjalności fachowca w pracach badawczych z zakresu historii techniki.

Dyskusja nad referatem mgr inż. Reginy Tokarczyk skoncentrowała się na znaczeniu materiałów archiwalnych kopalni dla zagadnień zmian górotworu. Ocenione one zostały jako jedyne źródło, z którego można korzystać przy prowadzeniu analiz zagrożeń i jako podstawa do inwentaryzacji pustek poeksploatacyjnych.

W części organizacyjnej zebrania omówiono bieżące zadania. M.in. ustalono, że ze względu na międzydyscyplinarny charakter tematyki referat mgr inż. R. Tokarczyk wygłoszony zostanie również na posiedzeniu Zespołu Nauk Geologicznych, na które zostaną zaproszeni geodeci.

Zofia Traczewska-Białkowska

POSIEDZENIE NAUKOWE ZESPOŁU HISTORII GEOLOGII

W dniu 28 II 1974 r. odbyło się w Instytucie Nauk Geologicznych Uniwersyte- tu Jagiellońskiego kolejne posiedzenie Zespołu Historii Geologii. Porządek dzien- ny przewidywał następujące referaty: dra S. Czarnieckiego *Hieronim Łabecki — ojciec historii górnictwa polskiego*, mgr inż. R. Tokarczyk *Miernictwo górnicze w świetle XVIII- i XIX-wiecznych materiałów archiwalnych kopalni Wieliczka*, dra hab. Z. Wójcika *O potrzebie zespołowych badań nad problematyką geolo- giczną, górniczą i hutniczą w okresie panowania Stanisława Augusta Poniatowskie- go*, prof. K. Maślankiewicza *Z historii nazewnictwa mineralogicznego*.

Wygłoszone zostały i szczegółowo przedyskutowane pierwsze trzy referaty. Z braku czasu referat prof. K. Maślankiewicza został przełożony na kolejne ze- branie Zespołu.

Posiedzenie, prowadzone przez przewodniczącego Zespołu prof. A. Gawła, składało się z dwóch części. Pierwsza z nich, zorganizowana z inicjatywy doc. J. Babicza przy współudziale Zespołu Historii Geodezji, poświęcona była historii miernictwa żup solnych w Wieliczce. Druga część zebrania poświęcona była głów- nie dziejom górnictwa i geologii w XVIII i XIX w.

Magister R. Tokarczyk swoje studia archiwalne ograniczyła głównie do drugiej połowy XVIII i pierwszej połowy XIX w., skupiając uwagę na planach i prze- krojach kopalni, wykonywanych przez austriackich urzędników górniczych (zwykle zresztą zajmujących się także problematyką geologiczną). Przeprowadziła jednak rozpoznanie dawniejszych źródeł historycznych. Mówiła m.in. o XVII-wiecznych pomiarach Jana Brożka (lata 1616—1620 i 1626), Marcina Germana (lata 1631—1656) i innych. Wspomniała także o pomiarach kopalni wykonywanych za panowania